

Megjelenik ez a lap heten-kint kétszer
csütörtökön és vasárnap.
Ára:
Egész évre . . 6 ft. — kr.
Félévre . . 3 ft. — kr.
Negyedévre . . 1 ft. 50 kr.
A szerkesztő irodája:
Nagypiacz 322 szám.
Lakása: Bolgárszeg 1425 sz.

NE MERÉ.

Politikai, közgazdaszati és társadalmi lap.

Hirdetési díj:

4 hasábos garmond sorért,
vagy annak helyéért 4 kr.
(1—10 sornyi hirdetés ára
mindig 40 kr.) — Bélyegdíj
 minden igatáskor 30 kr. —
 Nagyobb hirdetésekkel
 szerint. — Hirdetések félvétetnek a szerkesztőségnél.

Brassó, nov. 13.

Csaknem lehetetlennek tartjuk, hogy a Királyföld rendezésére nézve abban a tervben állapodott volna meg a kormány, a melyet a lapok közölnek s mi is említettünk mult számban.

Hisz akkor minden fenn volna tartva, a mi a királyföld eddigi kasztérdekk szerint fejlesztett szervezetében eszélytelen, rosz és alkotmányellenes volt.

Azt írják ugyanis, hogy a városok ezután sem lesznek különválasztva, hanem együttes törvényhatóságot fognak képezni a körülök fekvő vidékkel.

Ezen intézkedés biztosítaná ezutánra is az össmeretes szász birokratia uralkodását; biztosítaná azt, hogy a közérdekk helyett ezután is néhány család érdeke legyen irányadó.

Avagy nem hallottak e hirt ezen birokratia szívosságáról és példátan önzéséről, a melyek ellen a legabsolutabb és germanisalóbb osztrák császárok, II. József és Ferenc is egész szigorral léptek föl?

Ezen birokratia az által gyökerezett meg és az által tartotta fenn magát, hogy néhány egyetértő család kezébe kerítvén a városi közügyeket, azok által a vidék felett is uralkodtak.

Egészen középkori várrendszer, csakhogy roszabb kiadásban, a mikor a vár körül lakónépnek csak az volt életteladata, hogy a várban lakó vitézi rendet táplálja.

Akkor legalább védelmet kapott kölcsönbe a kínnyi lakó nép. Most azonban ezektől mit kap? Hiszen a pénz és véradót ép ugy horodza a vidéki is, mint a városi. Kap urat a nyakára privilegizált városi familiákból, inspektorok és magistrát képében.

Brassóvárosnak, például, van 28 ezer lakója; vidékének 60 ezernél több. Ez a 28 ezer kormányozza egyszer saját magát; abba nincs beleszólása a 60 ezernek; ad saját magából minden tiszttiselőt a 60 ezernek is, a nél-

kül, hogy azok beleszólhatnának és vegül képviselést alkot a 60 ezer számára oly módon, hogy felét annak is a város adja.

Elképzelhető, hogy a város által kinevezett hivatalnokok azon fele részt is ugy választatják be, hogy a szentséges magistrat legmagasabb akaratja ellenállásra ne találjon.

Igy van ez most; s ha a városok a vidékekkel együtt maradnak, így lesz ezután is, mert a város helyzeténél fogva folyvást dominálni fogja a vidéket, s mert a létező birokratia ezer-féle szállal szórt be hatalmát a nép életébe, úgy hogy az alól nincs moczzanás.

A városok iparosokból és kereskedőkből állanak; a vidékek nyers termelőkből. Ezeknek különböző s a legtöbb esetben ellentétes érdekeik vannak. És mégis legyenek összeolvásztva!

S még ha így volna, a hogy leírtuk, türhetőbb volna a helyzet; de tényleg ennél sokkal roszabb, mert magokban a városokban sem juthat érvényre a közakarat, csupán egy szövetséges clique érdeke.

Csodálatos, hogy hazánk más részeiben annyira elkülönzendőnek tartja egymástól kormány és törvényhozás a városok és a vidékek életét, hogy törvényben van tiltva, miszerint valamely megyei főispán városi főispánságot is viseljen: itt pedig erőnek erejével össze akarnák zavarni továbbra is.

A két rendszer homlokegyenest ellenkezik egymással; a kettő közül csak egyik lehet jó és széleszerű. Föltehető e a kormányról, hogy az ország valamely részének szándékosan rosz rendszeret adjon?

Nem, mi nem hihetjük el a hirlapok azon közleményét, hogy a királyföldi szervezetnek ezen ós büne továbbra is fenntartatnék.

Aztán azt mondja az említett hirlapi közlemény, hogy megmarad annyi törvényhatóság a királyföldön, a mennyi eddig volt. Tehát 150 □ mérföld területre és 400 ezernél kev-

sebb lakóra 11 törvényhatóság! Bizony ezek nagyszerű törvényhatóságok lesznek: átlag minden 14 mérföld és rengeteg szám: 36 ezer lélek körül esik egy-egy törvényhatóságra. Ezt az intézkedést nagyon helyeselnünk kell, mert lesz sok alispáni, főbirói, tanácsosi állás; jut minden atyafinak.

Mikor nem régiben olvastuk a „Pesti Napló“-ban, hogy a kormány tervez a törvényhatóságok területi újra szabályozását is; meg voltunk ijedve Ujegyházzék meg Szerdahelyszék, meg a hasonló 4 mérföldes birodalma miatt: hogy határaikat még szerencsétlenség érheti.

Hála istennek elmult a veszély; idézett hirlapi közlemény megnyugtatott, hogy történetik akárm Bihrallal, Háromszékkel, Tordamegyével; de Ujegyházzék ezután is sértetlen marad!

Azt is mondja az idézett közlemény, hogy az universitás ezután is fenntartatik élén a címessel.

Auch gut! Magyarország területe egy és oszthatatlan; hanem azért Szászország területe is egy és oszthatatlan.

Ígaz ugyan, hogy azt mondják, miszerint az universitásnak nem lesz politikai jogköre; de hiszen ezt elmondták sokszor az erdélyi diákok és az osztrák kormányok is: az universitás mégis szerzett magának politikai jogkört, valahányszor szüksége volt rá.

Aztán ha a szászok egyesülhetnek közös szász testülettel, nehéz megértetni románnal, székelylyel, tóttal, szerbivel azt a magasabb politikát, a mely tőlük megvonja ugyanazon jogot.

Nem is fejegetjük tovább, mert mi képtelenek tartjuk az egész hirlapi közleményt, hanem hozunk kivonatban két újabb idevágó hirlapeziket. A „M. Politika“ ilyképen nyilatkozik:

A szászok között sokan azt óhajtják, hogy a

Más nap megindultunk a királyhágon tulki kisházába, melynek minden talpalatnyi földje egy-egy lapot tölthet be a történelemben.

Lajos szülői azon szívéllyesség s előzékenységgel fogadtak, mely még csak a patriarchalis szokásokat megtartó, régi magyar aristocratia tulajdona.

Társaságok, vadászatok, kirándulások egymást értek — — s én érzem, hogy lelkileg át kezdek változni.

Valami bűvös varázsa van e hegyes országnak, mely az embert észrevélténél mássá alkotja át.

A benn lakó nép kitartó munkássága, az örökösi igékonyiság, mely a városok, falukban s minden talpalatnyi használható földön az emberi rendeltetésnek nagyszerű eszméjét megtestesít, észrevélténél szíváról át a figyelmes szemlélőbe, s fölkelti benne a vágyat a szép, nagy, nemes tettekre; még az itt-ott égnek merevedző romok hőmályos, regeszerű sejtelemmel hálózzák körül a lelket a mult idők nagyságáról.

Minden léptén a leghatalmasabb ur kezének nyomai látszanak! S mig az erdők hüvös árnya, a fákon a különféle fajú madárkák vidám csicsergése nyomasztó gondolatainktól szabadít meg, addig a villámkal dacoló bérerek áhitatra keltik a szivet.

Mennyire eltörpül a nagy városok minden megbámult műve a természet ily óriási magasztossága előtt!?

Itt meglehet tanulni, hogy az Isten képére teremtett ember mily semmiség magára hagyatva, de azt is, hogy kezet fogva az örök erővel, mily magasra emeliheti magát!

Az isteni szikra, mely minden izét eltölti, a földet megvilágító lánggá változhatik, mert nagyszerű tetteinek sugarai a természet alkotó hatalmában lelik visszafényüket.

— — — A blaszirt báró Ormay Béla egy fél év alatt gondolkozó, tettvágyó ifjuvá változék át.

TÁRCZA.

Egy nap alatt.
Novellette.
(Folytatás.)

II.

— Ez már mégis csak borzásztó! kiálttam, földhöz vágva a most olvasott levelet. O! — Mégha valami angol lord volna, nem csodálnám. De egy budai Spieszbürger, egy kolompáros! — — Ez — ez — még is csak érge kiáltó!

Es valoban volt is okom e kifakadásra, a mint az olvasó is mindjárt befogja látni.

Nagybátyám távozta után midőn bámulásomból magamhoz tértém, első dolgom volt a 2000 frót zsebre gyurni.

S azzal az utcazára siettem.

Némi szükségét éreztem fölkeresni ujra azt a társaságot, melytől vagyoni körülmenyeim visszahúzóni kényszerítének.

Benyitottam a nemzeti szálloda éttermébe.

Egy asztalnál több igen jó ismerősöm ült hevesen társalogva egymással s a pezsgőüvegekkel.

A mint észre vónek, oda rohantak hozzá, s én pillanat alatt az asztalnál, kezemben egy pohár gyöngyözö pezsgővel hallgatám a minden felől hozzá imánezett kérdéseket:

Hogy vagy? — Hol voltál? — Miért nem mutatod magad? — Talán szerelmes a kópéd? — Aha! Valami új — valami nagyon szép — valami piquante után vettette magát?! — stb.

Én kiálttam poharamat, azután egész higgadtsággal mindenre csak ezt a két szót válaszolám:

— Tönkre jutottam.

— Ah! Bah! kiabáltak kaczagva, az nem elég okra, hogy magát egy báró Ormay a társaságtól visszavonja.

— Meglehet — mondám közönyösen. — A nézeteik különbözők. — Nekem ez a helyes. — Hanem most ezt hiszem, hogy egy pár hőig szerencsés leendek társaságokat megosztani, — miután — — —

— Ah! Ah! Valami nem várt örökség!

— Valami amerikai nagybátya, — — —

— Nagybátya az igaz, habár éppen nem amerikai, ellenkezőleg Budán lakik, s mesterségére nézve kolombáros.

— Ha — ha — ha — ha! —

— Ez igaz. — Ma délután meglátogatott. Elmondta, hogy van neki 50 ezer forint évi jövedelme, a melyre én bizonyos feltétel alatt számot tarthatok. — S adott is mindenjárt két ezer forintot.

— És a feltétel — — —?

— Mához egy évre meg kell házasodnom.

— Quelle cher oncile! — kaczagák körben.

Azután nem szolt senki többet az egész tárgyról hanem ittunk, ettünk folytonosan, és esti 11 órát rég elütöttem, midőn oszolni kezdénnél.

— Béla! — Szólított meg egy még gyermekkori barátom és távolróli rokonom — maradj hátra! Pár szót szeretnék védével váltani.

— Ó perez mulva magunkra maradtunk. —

— Mit kívánsz Lajos?

— Csekélyiséget. — Egy-két óra haza kell rándulnom Erdélybe. — Arra akarlak kérni, légy utitársam. — Te még nem láttad e kis bérches országot. Kezeskedhetem, hogy meglehetősen amusirozod magad — — — azután meg szüleinnek sokat írtam rólad s ők igen szeretnének látni.

— Legyen! — egyezém bele kis gondolkozás után. — Itt Pesten ugy is oly unalmas, — mondhatnám terhes az élet.

szász universitás a miniszteriumot és a törvényhatóságokat közvetítő politikai hatóságot képezzent.

Ilyen közvetítő közeg a közigazgatás szempontjából nemesak fölösleges, hanem akadály is fogna lenni; s így elvetendő.

De a szász universitásnak politikai közeggé alakítása magasabb politikai szempontokból sem volna megengedhető. Mert politika hatásköre a szász universitást a szász politika centrumának jellemével ruházná föl, és a külön szász nemzeti territorium csalképét örökitné: mely egyrészről a szászföldön nagyszámmal lakó románok érzületébe ütközik; de másrészről a magyar állam lételével ellentétes rokon törekvéseknek buzdításul, a nemzeti politikai területek eszméjének gyakorlati mintájául szolgálna.

Sajnálattal halljuk, hogy a miniszterelnök e pontban egyezményre hajlandónak mutatkozik. E pontban engedékenység a magyar nemzeti politikának sarkalatos elveibe ütköznék és a magyar kormányzatra a tétova tervtelenség békéjegét sütné.

Az 1848-iki törvényeknek sarkalatos és kétsége nem vonható érdemök, legnagyobbbszerű eredményök az, hogy önálló nemzeti kormányt alapítottak meg. Ennek főadata, mint a vestatütöt örökké ében tartani ezen ország lakóiban, a magyar korona, magyar állam, magyar kormány létezésének s hatalmának öntudatát. E nagy eszmének a sok feudalis intézménynel és egyéni, testületi, valamint municipalis privilegiumokkal, helyes, messzelátó politikából félőlőztünk eddig becseseknek tartott önkormányzati jogokat is, mert a nemzet összönszerüleg érzi, hogy a magyar állam fogalmát nem lócalis, hanem nemzeti önkormányzat, vagyis erős magyar kormány tettlegesítheti csak.

Nehéz volna megmondani, hogy mi céjlja volt és mi értelme legyen Erdély uniójának? ha csak az nem, hogy az erdélyi terület a magyarországi területtel egy törvény, egy kormányzat alatti egységes államot képezzen? Nem szükség, nem szabad, nincs is ok rá, hogy most, midőn Magyarországnak egy a mult minden békóból kibontakozott modern állammá alakítása, a törvényhozás és a nemzeti közérzület minden egyebet háttérbe toló aspiratiója — ilyen a föczél kompromittáló ugynevezett engedményekkel vásároltassék ma a szászoktól, holnap például a buda-pestiek től egy köztörvény iránt való kegyes tetszésük.

Becsüljük mi a szászokat, mint egy minvét, szorgalmas népet. Az ő történeti, irodalmi, anyagi, s culturalis érdekeik megóvására nyitva ált az egyestílesi, társadalmi tér. De különleges politikai állás nem fér meg már a mai állam keretében sem egy, sem más népfaj számára.

A „K. K.“ pedig közelebbről ezeket írja:

A királyföld rendezése nem speciális erdélyi, annál kevésbé szász érdek, hanem a magyar állam legfőbb életérdekeit érinti.

Arról értesültünk, hogy az ó-szász mesterkedések ismét rést akarnak törni a józan irányon, (melyet mi is jelezünk a mult számunkban,) s akadnak némelyek, kik jónak látják ez urak tévedéseit legyezgetni.

De háládatlan egy szerepe, végzettseljes lépésekre vállalkoztak. Emlékoszlopot akarnak állítani a rendiségnek, a kiváltságnak a magyar jogállamban a pol-

gári egyenjogúság gunyjára? Törvény által pecsételtesék meg a jogszerelem, mely miatt és ellen a Királyföld népességének nagy többsége nem tegnap óta hangsosan tiltakozik? Ez által elutasztuk magunktól a józan románságot is, mely mindig és kiválóan ma csak arra figyel, hogyan érvényesítik a jogegyenlőség azon nemzetfeleikkkel szemben, kik a teljes polgári jogokra már századok előtt és óta jogokkal birtak? Sok ezenyi magyarságot dobjunk oda az ó-szász privilegium-vizsgatagoknak kísérleti tárgyul?

Mindezt azért, hogy a magyar állam testébe éket üssünk, szükségtelen közigazgatási közeget állítván valami nemzetiségi területfélre föl, mintegy utmutatóul a nemzetiségi tulzsásokra.

Ezeket fontolják meg azok, kik a heveskedő ószász urakat netalan legyezgetik.

Az universitás csupán vagyonkezelő lehet ez idő szerint; kiknek hülepedésre van szükségük, foglalkozanak a vagyon természetével is, ez hathatós izzasztó — a láz majd lecsillapul.

A p r ó s á g .

A gubernium hagyatékából nem vételek még használatba senki által, tudtunk szerint, a „fenséges“ cím. Nem volna-e célszerű és illő ezen címet a szász universitásra ruházni?

Annyival inkább megfontolandónak tartjuk ezen indítványt, mert Erdélyre igen érzékeny csapás lenne ily kiváló titulusnak élévelise. — (Beküldetett.)

O r s z á g g y ü l é s .

A képviselőház nov. 7-i ülése.

Az Ugron Gábor és Orbán Balázs megválasztása ellen beadott kérvény felett mindenki az ülés megnyitása után hosszabb vita fejezt ki. A ház többsége elfogadja, hogy a kérvények az igazoló bizottság jelenése után tárgyalassanak.

ELNÖK bejelenti az ujabban érkezett kérvényeket. Csernátony az elnököt figyelmezeti, hogy nincs jog a véleménye nyilvánításával a háznak irányt szabni, melyik bizottsághoz utasítassanak a kérvények. KORMOS Lajos a verbászi gymnasium állami segélyezése iránt nyújt be kérvényt. KOVÁCS László jelentést tesz a mult országgyűlés feloszlása s annak s a mostaninak összejövetele között lefolyt időszak alatt elintézett ügyekről. SZÖGÉNYI mint az állandó igazolási bizottság előadója jelentést tesz a bizottsághoz utasított választási jegyzökönyvek és megbizó levelek megvizsgálásának eredményéről, mely szerint Ivánka Imre, Horn Ede, Patay István, Kondorossy György és Németh Albert képviselők a szabályszerű 30 nap fenntartása mellett igazoltattak. Az udvarhelyszéki választás tárgyában ellenben, minthogy általános többség nem volt, vizsgálat rendeltetett el. Összefüggőleg ezen tárgygyal Orbán Balázs és Ugron Gábor udvarhelyszéki képviselők megválasztása ellen beadott kérvény, mint a szabályszerű határidőn túl beadott, visszautasítatik. HELFI a képviselőház sikeres működésére megkívántatónak látja,

hogy a ház a kormány által előterjesztendő tárgyakról előlegesen tudomással birva, azokat a képviselők előzetes tanulmányozás és meggyondolás tárgyává tehessék.

Áttér a ház a napirendre, melynek tárgya a honvédelmi miniszter által legközelebb előterjesztett törvényjavaslatok előzetes tárgyalására kiküldendő 15-ös bizottság megválasztása, e tekintetben a szavazás megtörténvén, az ülés feloszlott.

A kolozsvári egyetem

nov. 10-én történt megnyílta alkalmából a „K. K.“ ezentúti írja:

Sok százados óhajtás, szellemi szükségérzet megvalósulását ünneplé Kolozsvár nov. 10-én; azon ige vált testté, melynek alapját ép e városban a nagy erdélyi fejedelem és még nagyobb lengyel király, a lengyel nép emlékében és történetében maig halhatatlan Báthori István vetette volt meg; az idők viszontagságai ugyan később eltörlik a kezdet nyomait, hanem napjainkban a kör szellemének hódolva ismét egy sokat tapasztalt magyar király s a magyar nemzet törvényhozásának bölcsessége nemcsak az alapot állítá helyre, hanem a m. kir. tudomány-egyetem épületét ép azon helyen nyitja meg, hol az hajdan a tudomány terjesztésére tervezve vala.

Küzdelem lesz a sorsa a mai fiataloknak; ök az elettapasztalat során fogják megérteni a nagy, a megdicsőült b. Eötvös azon figyelmezettséét, hogy nemzetünk esak a nagyobb miveltség tarthatja fenn. Ezért kell Magyarországnak erőseket nevelni, olyanokat, kik, ha kell szellemi fegyverekkel is megállják a harcot — gyözedelmesen.

Nemzet és Király kezünkbe adta a szellem hatalmas fegyverét, melyivel ez országárszben Magyarország építését, az unio kapcsának szentségét, államunk nemzeti jellegét megvédelmezhetjük; a tudomány napja bevilágítandja a tért, melyen népünk szellemi fensőséget, anyagi jólétét munkálhatjuk, s e hazafui kötelmeinket teljesítvén, arra is közreműködhetünk, hogy hazánk betölthesse illő helyét Európa mivelt népei között, hogy nemzetünk továbbra is, késő századokig az alkotmányos szabadság, az európai cultura védője, törhetlen erejű bajnoka lehessen. Csak a tudomány tüzoszlopát kell követniük, s akkor nemesak szemeink látják meg az igéret földét, hanem a munkában, küzdelemben lankadhatlan, kitartó, buzgó ifju nemzedék be is érhet a Kanáán földre, s ha a nagy magyar költő elmondá: „megbünhödte már e nép a multat“ — a jövő történésze megirandja, hogyan érdekelte ki az előre török, munkás és erkölcsös felvilágosult haza- és szabadságzerető magyar „a szébb jövendőt.“

Az ünnepély körrajzat itt közöljük:

Már kora reggel ünnepi diszrt ölte a város, nemzeti lobogókkal ékesíték a házakat, ünnepi diszszel öltözött polgárok lepék el az utcaikat, siettek Isten házába.

Kolozsvár polgárai zsufolásig tölték be a templomok szent csarnokait.

Legelőbb (d. e. 9 órakor) a k. plebánia anyatemplomban tartatott hálá isteni tisztelet. A nagy misét ez-

A közönyt, a sziv e legutálosabb jékgérgét a kék szemeket, a zenét, a szép lovakat, — vadászatokat stb.

A jó s hasznos nem zárja ki a kellemest soha!

Ez már mégis csak borzasztó! — kiáltam földhöz vágva a most elolvasott levelet. Ez már mégis csak borzasztó!

Ezt a kifakadást kell még igazolnom a tisztelt olvasó előtt.

Tiz hava mult, hogy Lajoséknál valék.

Egy nap — az ebédnél — Constance néni, Lajos anyja e szavakkal fordult hozzám:

— Béla! Brassóba kell mennünk, beteg testvéremet meglátogatandók. — Holnap indulunk. Remélem velünk tartasz.

— Ha megengedi ma cher tante, minden bizonytalán!

Negyed napra Brassóban valánk; s épen elég jókor érkezünk a — — keresztelere.

1870. év május 11-én a keresztelel illő pompa, üdvkivánotok s jósolások után, melyet egy pazar lakoma követett — végbe is ment.

— A ház zsufolva volt vendégekkel, s Constance néni, s az házi ur Br. W. végre hosszas fejetégetés után beleegyeztek, hogy én magamnak a hatátre, mit itt akaránk tölteni, külön szállás bérlehetek.

Lajos barátom ajánlatára az ujutczában egy kis

Házi gázdám egy becsületes csizmadia volt, ki egyszerre sokat kezdtett tartani magáról, mert báró lakósa van.

Meglátogattam a „Czenket“. „Pap kutját“ s a rozsnyói váromokat, Hétfalut stb. stb. — Igy ismét eltekt egy hó.

Az 1870. év jun. 11-én kaptam én azt a levelet, a melyet oly kiméletlenül vágtam a földhöz.

Az a levél pedig semmi más nem volt, mint másolata egy rondesen kiállított végrendeletnek, melyben enge frakkos nagybátyám végkép kitagad. — A levél végéhez ez utóirat volt csatolva:

„Ha holnap estélig nem értesít, hogy menyasszonya van, e végrendelet érvénybe lép.“

Már ki látott ilyet?

Hogy az ördögbe házasodjam meg egy nap alatt?

— Mert különös bár, de még is ugy van, hogy az egész év folytán, tán mert lelkemnek lassankénti átváltozását éreztem, tán mert nagyon is nagy élvezetet találék a természet titokszerű fényes könyvében olvasni, — egy perciig sem gondoltam a házasságra.

Igaz, hogy ezelőtt meglehetősen közönyös volt a vagyon előttem, de akkor még nem volt czélom. — De most akartam tenni, cselekedni, s így ehez a legselső eszköz, a vagyon elvesztése, nem hagyhatott érzéketlenül. —

(Folytatása következik.)

Tessék elhinni, hogy mind ez eszmék mellett sem szüntem meg szeretetet méltó lenni, s még mindig elég jóvalis frater vagyok.

Söt azt hiszem, hogy mióta e változásom keresztül estem, valami megelégedettség, valami boldogító érzés még vialisabbá tesz.

Kérem, azt se tessék hinni, hogy talán visszahuztam magam a világ öröméitől.

Ohó! még mindig szeretem a jó bort, a fekete és szobát vettetem ki.

püspök, Keserű M. mondá; azután Löhert apát-plebános lépett a szószékre s a nap örömet, jelentőségét szoktott ékesszólással tolmácslá az összeseglett híveknek. Beszédének végén mondá:

„Egy nagy intő igazság szól hozzáink a nemzetek történetéből, mely azt mondja, hogy „elvész a nép, mely tudomány nélkül van;“ ezen igazság szól az egyes emberhez is, és szól a családokhoz is. Városonkunk azon megbecsülhetetlen előnyben részesül, hogy különböző alsóbb és felsőbb tanintézetekkel van ellátva, melynek dísze és koronája a m. kir. tudomány egyetem; de vegyétek észre, hogy ezen megbecsülhetetlenül nagy előny, midön az anyagi és szellemi életnek egyik legnagyobb jótéteményét adja meg nekünk, akkor egyszersmind vallásos és hazafias kötelességet szab ráink, azon szent kötelességet: hogy ezen alsó, felső és legfelsőbb tanintézeteket a serdülő nzmzedék tudományos kiképzetése, szellemi miveltségének megszerzésére lelkismereten fel is használjuk. Nektek szól leginkább e kötelesség, ker. szülők; töletek várja annak teljesítését az isteni törvény, a haza és a nemzet érdeke, és gyermekeiteknek földi és örök boldogsága; ah ne engedjétek meg, hogy családotok körében — egyetlen egy gyermek is legyen, ki a tudományos miveltség megszerzésének jótéteményétől elvonatik. Gyermekeiteknek növekedő boldogsága, a haza és a nemzet hálája — és Isten áldása lesz hiven teljesített szülői kötelességeknek jutalma.“

Tiz órakor az ev. reform. belfarkasutcai templomában tartatott hálá-istentsztelel. Herepei Gergely „A tudomány világosság“ alapigét vevén fel szép beszédben elmelkedett a tudományos műveltség multjáról, jövőjéről, a mai nap fontosságáról. Álljon itt annak töredékes kivonata:

Ez intézmény uj életet teremt az erdélyi nemzetiségek közepette, hogy e kis országrész lásson „uj egét és uj földet, melyben lakózzék az igazság!“

Az egyetem célna, hogy hazánk ifjai itthon szerezhessék meg a tudományos szakképzettséget s ne legyenek kénytelenek külföldre fáradni; hogy a tudományok „magyar szív ből-lelekből, magyar nyelven terjesszessének“ közöttünk, s a szellemvilágosság, miveltség és anyagi tekintetben is mint magyarokat szorosabban kapcsoljon a nyugat nivalt nemzetihez; másfelől nemzetünknek amott befolyást szerezzen, szavunknak sulyt kölcsönözön. Erre törekzik a kolozsvári egyetem századra szóló intézménye.

A nemzetek elenyésznek, csak az marad fenn belőlük, a mi „világosság, lelke, isteni vala.“ „Az igaz, a derék nem fél az idők mohától, a koporsóból kitör és egét kér;“ ezért lélekemelő; „a tudomány által munkálkodva élni örökkel.“

A tudomány elosztatja a lelkei sötétséget, nevel józan életre; megtanít az emberi kötelességekre, jogokra, a társadalom elhivatására.

Szónok beszéde második részében szemlét tartunk történetén, megvilágítja culturai hátramaradásunk okait s egyuttal följegyzi azt is, hogy százados harczok és súlyos viszonyok között még is önerőnken a korszinvonalára emeltük nemzeti irodalmunkat, van tudományunk, muzeumaink, színházaink, számtalan alsóbb és felsőbb iskoláink, egyetemeink — a mi örvendetes eredmény s azt tanítja, hogy a nemzetben van józan ész és fogékonysság a cultur-törekvések iránt.

Ezután példákat idéz az ujabb korból arra, mily nagy hatalom a tudomány, s hogy csak is ez adhat a „nemzetnek erőt, önállóságot, életet.“ Ezért ép a magyarnak, kit annyira maguk mögött hagytak a nyugat népei, folyvást e jelszót kell hangoztatni: munka, tudomány, világosság.

Az egyetem megnyilt kegyelettel ünnepélik meg az unitáriusok is belmagyarutcai templomukban. Az isteni tiszteletet maga a püspök vezeti. Az alkalmi beszédet Dersi József tartá. Beszédének alapigéje vala: „A tudomány világosság, a lélek tudománya nélkül nincsen semmi jó.“ Szépen hasonlítá a felálló tudomány-egyetemet és Erdélyt a völgyével egyesülő menyasszonyhoz; feltünteté a küzdelmet, mely egyetemünk felállításáért folyt, kiemelve azon győzelem becsét, melynek az egyetem megnyitása méltó díját képezi, mely oly nagy nyereség a tudományos világak a hazának kiválóan a tudománszomjazó erdélyrészről ifjúságnak.

A minoriták és a gör. egyesültek templomában is hálá isteni tisztelet tartatott az egyetem megnyilta miatt.

A rektornak beigatására a Lyceum nagy termében 11 1/2 órakor ment végbe diszes nagy közönség előtt. Az ünnepélyt ifj. Dr. Groisz Gusztáv nyitotta meg szép beszéddel, melylyel Berde Áront a kolozsvári tudomány

egyetem rektori székébe igtatta. Erre Berde Áron remek beszéddel foglalta el székét.

Az ünnepi lakomán mintegy 200-an vettek részt. Kolozsvár értelmiségének, polgárságának színe-jáva. A felkészítések sorát Medgyesi T. polgármester kezdé meg a Királyra és kir. családra, Szillassy e. t. a román és magyar testvérüslésekért a tudomány terén, a szász nemzetiségre pedig Jakab Elek üritettek poharat; ez utóbbi a műveltség zászlaját tüntetvén fel olyannak, melynek dísze és koronája a m. kir. tudomány egyetem; de vegyétek észre, hogy ezen megbecsülhetetlenül nagy előny, midön az anyagi és szellemi életnek egyik legnagyobb jótéteményét adja meg nekünk, akkor egyszersmind vallásos és hazafias kötelességet szab ráink, azon szent kötelességet: hogy ezen alsó, felső és legfelsőbb tanintézeteket a serdülő nzmzedék tudományos kiképzetése, szellemi miveltségének megszerzésére lelkismereten fel is használjuk. Nektek szól leginkább e kötelesség, ker. szülők; töletek várja annak teljesítését az isteni törvény, a haza és a nemzet érdeke, és gyermekeiteknek földi és örök boldogsága; ah ne engedjétek meg, hogy családotok körében — egyetlen egy gyermek is legyen, ki a tudományos miveltség megszerzésének jótéteményétől elvonatik. Gyermekeiteknek növekedő boldogsága, a haza és a nemzet hálája — és Isten áldása lesz hiven teljesített szülői kötelességeknek jutalma.“

Estve Kolozsvár fényesen ki volt világítva.

Hazai közügy.

A Deák-kör nov. 9. d. e. értekezletén tárgyalásra került a nyelvi kérdés. Steiger, Tavaszi, Szögyény, Ürményi és többen azt ajánlják, jelentessék ki a törvényjavaslatban, hogy a főváros közgyűlésén a tanácskozás és a város egész igazgatásában az ügykezelési nyelv a magyar. Az ellen először is Trauschenfels szolt, fejtegettével, hogy az inditvány a nemzetiségi törvénybe ütközik, melynek módosítását a legtöbb is opportunitusnak tartják. Gorove és Deák azt fejtegették, hogy az említett javaslat nem szükséges, mert valószínűnek tartják azt, hogy a fővárosi tanácskozás, s ügykezelési nyelv a nélkül is a magyar lesz. Az értekezlet a kérdést függően hagyta, s így ez ügyben párthatározat nincs.

Az országgyűlés jelen ülésszakát március végeig tervezik, tehát öt havi munkaidőre. A kormányelnökönél a napokban nagy értekezlet volt ez ülésszak tárgyrendje fölött. Az öt hónap alatt elintézendő ügyek közöttük tütöttek ki: a fővárosok rendezése, a határvorvidék polgári szervezése, a szász föld rendezése, a budget, az adóreform, a választási törvény és a házszabályok átalakítása.

Román lapszemle.

„Gazetta Transilvania“ 83-ik sz.

Egy eddig ismeretlen politikai egyéniség Alexandrescu konferenciára hívja a románokat, a mostani körfülmények fölött, különösen a választások tekintetében tanácskozni — oly móddal: hogy a román Fogarasvidék becsülete megóvassék.

Midón N.-Sinkszék képviselőket választott az universitásba azon vélemény volt tulonymó: hogy a választandók a medgyesi pontokat irányadókult tartsák.

„Telegrafulu Romanu“ vezércekk alakjában egy jeremiidot közöl a fölött: hogy darab idő óta az ortodox (gör. kel.) közegek, hivatalnokok üldöztetnek, mellőztetnek — a gör. kath. előnyére.

A bukaresti „Romanulu“ Midhat basa bukását a német-osztrák ármányoknak Thiers által történt kijátszásnak tulajdonítja s mindenből azt látja: hogy Franciaország keleti ügyekben a vezérszerepet ismét fölveendi.

Baróth és november 4.

A nyájas olvasó előtt ismeretes dolog, hogy Baróth a természet annyi áldásaiban gazdag Erdővidéknek nevezetes pontja. Geographiai fekvése, értelmes lakosainak hazafias készsége, úgy a szellemi, mint a nemesi irányú realis élet fokozatos fejlődése, az ujabb időben igazán Erdővidék fénypontjával emelék.

Ha hitelt adhatnának ama regényes elbeszélésnek, mely Baróth eredetet a mongolok borzasztó dulásainak idejére viszi vissza, midön a vad hordák elől bujdosó szerelmes pár az erdők rengetegéből kibontakozva a mai Baróthnak veti meg alapját; úgy bátran elmondhatnók, hogy az idő folyamában még a vallásos rázkodásokat is átélt mezővárosoknak sok megpróbáltatást láthatott. Ós székely jellegét azonban — dacára az idők változatos catastropháinak — oly hiven megőrzé, hogy Attila hunjainak tisztában utólait alig találhatnók fel másutt. És ha az ős typust annyi kegyelettel örző, oly sok századot átküzdött Baróth városának voltak örömben megszentelt napjai, akkor november 4-ike kíválon az vala. A magas kormány messzelátó intentiója Baróthon gazdasági szakosztályal megtoldott államni telső népiskolát hozzávaló létre, az intézet ünnepélyes megnyitása épen nov. 4-én történt. E napon a vidék minden részéből összeseglett nagy számu közönség d. e. 10 és 11 óra között a városház termébe sietett, mivel az intézet helyiségén az ünnepély közönség befogadására elég tágas terem nem vala. Megjelentek — az említett teremben — az ifju intézetnek uj növendékei is tanítóik

vezetése alatt, számszerint 40-en. Legelsőben m. kir. tanácsos és tanfelügyelő Antalfy Károly keresett szavakkal tartott lelkes beszéde valóban meglobbantá Erdővidéknek szívét. Elénk, szines vonásokkal festé az uj intézet létrejövetelének történetét, a kormány áldozatkészségét, s elmondá, hogy gr. Kálnoky Dénes Három- és Miklósvárszék főispánja, minő önzetlen, hazafias bujgóssággal dolgozott a tudományok ez uj templomának felállításán. Lelkesíté a hallgatóság a nevelés szent ügye iránt. Elmondá, hogy ma a 19-dik század rohamos áramlatában többé nem a nyers erő biztosítja a nemzeti önállóságot s teszi a népet kifelé hatalmassá, s befelé virágzóvá, hanem a tudomány. Ezután főispán gr. Kálnoki Dénes meleg szavakban buzdítá a gyűlést az uj intézet pártolására, igérvén pártfogását maga is.

Végül kath. esperes Sz. J. és id. B. J. szóltak, amaz egyháza nevében üdvözli az összegyült és a nevelés iránt érdeklődő hallgatóságot, s az ifju intézetre Istennek áldását kér, ez elmondá az intézet céjlját, elősorá a tanítandó tantárgyakat s élte a király és a hazát.

b—a

V e g y e s.

(Meghívás.) Folyó év deczember 16-án d. e. 10 órakor Zágonban a községi fiu-iskolában mintatanítással egybekapcsolt fiok tanítóegyleti gyűlés lesz. A hová orbászék tanítóit — pályatársaimat s mindazokat, kik a tanítógy iránt érdeklődnek, tisztelettel meghívom.

Zágon, 1872. november 9.

Szabó Károly,

orbai kerület fiók-tanítóegylet elnöke.

(A királyföldi egyetembe) Medgyesről küldötteké megválasztattak: Heidendorf Károly tanácsos, és Binder János birtokos, N.-Szebenből pedig: Gebbel Ferencz, báró Bedeus József és egyetemi jegyző Schneider Károly, Ujegyházról Bruckner Vilmos országos ügyvéd, Szászvárosszék részéről Dobó Mihály tanácsos és Vladu Claudius tanács-hivatalnok, Szászvárosról Nagy Ignács királybiró és dr. Amlacher Albert választattak meg.

(Nagy-Szebenben) 10. nyittatott meg superintendens dr. Teutsch G. D. által az erdélyi ag. hit. 9-ik egyházi gyűlése. Az ezt megelőző isteni tiszteletnél brasai városi lelkész Schiel S. tartott szónoklatot. F. hó 11. d. e. nemzeti gróf Conrád Moricz nyitotta meg a szász egyetemet.

(Bécsben a marhavész) járványosan uralg minden nap döglik el benne egy s más kerületben egy pár marha.

(A „Morning Post“), mely mint kis napilap 1772. nov. 2-án jelent meg először Londonban, e hó 2-án ünnepelte meg szász éves fennállásának ünnepét.

(A föbb világnépek.) A föld keregségén jelenleg 90 millió ember beszéli az angol nyelvet, körülbelül 75 millió beszéli a német nyelvet, a spanyolt beszéli 55 millió, csak 45 millió beszéli a francziát. A francia nyelvet tehát csak félannyi beszéli mint az angolt, csak 3/5-ödrész annyi mint a németet.

(A mexicói köztársaság) elnökévé Detejaga főtörvényszéki elnök választatott.

(Anglia és Portugalia) Thierst bíróval választották az Indiára vonatkozó viszállyban.

(A pest-budai) első férfi-ruhacsarnokban Fazyl pasa az egyptomi alkirály testvére, négy magyar díszöltözöt rendelt meg.

(Pécsen) napilapot szándékoznak megindítani, szép-irodalmi hetilap melléklettel.

(A „Golos“ szerint Ausztria) és Oroszország között diplomatai jegyzékváltás történik egy szerződés megkötetése céjjából, melynek értelmében ugy a polg., mint a buntiügyi perekben hozott itéletek kölcsönösen végrehajtnának.

(Az alsó-ausztriai) tart. gyűlésen inditvány fog beadatni az ipar-gazd. eyletek adomentességről és törvényesítési kényszeréről.

(Kővárvidék képviselője) Buttyán László lemondott a képviselősgráfságról, miután bírói hivatalától kellett volna megválnia, s helyébe most Pap Zsigmondot emlegetik.

(Magyarország és Erdélyben) jelenleg 146 gymnasium van, melyek közül 99 fő, 47 algymnasium.

(Párizsban) közelebb egy koldus halt el a legtortatóbb nyomorban, ki Francziaország egyik legrégebbi és legkitünlőbb családjának — a Ceucy-knak vég-sarjadéka volt.

(A pártszervezők) hogy mennyire fajulhat Amerikában, bizonyítja az, hogy néhány férfi megtudván, miszerint egy közeledő vonaton ellenpártiak vannak, a vasuti ört leverték, megkötöztek s fadarabokat és nagy köveket raktak a sinekre, minék az lett következménye, hogy a vonat kiugrott s számos haláset és sebülés történt. A tetteket elfogták.

(A kormányozható) léghajóval a napokban kisérletet tettek Brünnben, és ez teljesen sikertl, csak a gömb, melynek felülete 14,000 négyzetglabnyi, reped meg egy kissé.

